

Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2006/07:38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor samt 14 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas 21 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändring i socialtjänstlagen (2001:453). Lagändringen innebär ett förtydligande av socialtjänstens ansvar för insatser till brottsoffer, främst våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.

Utskottet ställer sig också bakom regeringens bedömning att det krävs en ambitionshöjning och ett helhetsgrepp för att kvalitetsutveckla och förbättra socialtjänstens stöd. Utskottet välkomnar därför att regeringen beslutat om utvecklingsmedel till kommunerna. Likaså ser utskottet positivt på att regeringen avser att ge Socialstyrelsen, Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete samt länsstyrelserna uppdrag i olika avseenden.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

I betänkandet finns 11 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Bakgrund	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden	8
Behovet av ändring i socialtjänstlagen	8
Gällande rätt	8
Propositionen	9
Motioner	14
Utskottets ställningstagande	16
Frågor om stöd för tillämpningen av lagstiftningen, bedömningsinstrument och förbättrat kunskapsstöd	18
Propositionen	18
Motion	19
Utskottets ställningstagande	19
Tillsyn över socialtjänsten och samordning	19
Propositionen	20
Motioner	22
Utskottets ställningstagande	23
Dödsfallsutredningar	24
Propositionen	24
Pågående arbete	24
Motioner	24
Utskottets ställningstagande	24
Ekonomiska konsekvenser m.m.	25
Propositionen	25
Motioner	27
Utskottets ställningstagande	27
Reservationer	29
1. Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen, punkt 1 (mp)	29
2. Könsmaktsanalys, punkt 2 (v, mp)	30
3. Insatser, punkt 3 (v, mp)	30
4. Samkönade relationer m.m., punkt 5 (v)	31
5. Samkönade relationer m.m., punkt 5 (mp)	31
6. Våld mot funktionshindrade, punkt 6 (v)	32
7. Stöd för tillämpningen av lagstiftningen m.m., punkt 7 (v)	33
8. Samordning, punkt 9 (mp)	34
9. Uppdrag till länsstyrelserna, punkt 10 (v)	34
10. Dödsfallsutredningar, punkt 11 (v, mp)	35
11. Resurser för att bekämpa s.k. hedersrelaterat våld, punkt 13 (mp)	35
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	37
Propositionen	37

Följdmotioner	37
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	38
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	41
<i>Bilaga 3</i>	
Reservantens lagförslag	42

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Behovet av ändring i socialtjänstlagen

1. Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen

Riksdagen antar 5 kap. 11 § regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453). Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:38 och avslår motionerna 2006/07:So7 yrkandena 1 och 2, 2006/07:So262, 2006/07:So267 yrkande 6, 2006/07:So332 yrkandena 7 och 8 samt 2006/07:So481.

Reservation 1 (mp)

2. Könsmaktsanalys

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:So6 yrkande 1 och 2006/07:So7 yrkande 4.

Reservation 2 (v, mp)

3. Insatser

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:Ju316 yrkande 10, 2006/07:So7 yrkandena 3 och 6, 2006/07:So267 yrkande 7, 2006/07:So381 yrkande 5 och 2006/07:So468.

Reservation 3 (v, mp)

4. S.k. hedersrelaterat våld

Riksdagen avslår motion 2006/07:So385 yrkande 1.

5. Samkönade relationer m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:So7 yrkande 8, 2006/07:So332 yrkande 9 och 2006/07:So463 yrkandena 16 och 17.

Reservation 4 (v)

Reservation 5 (mp)

6. Våld mot funktionshindrade

Riksdagen avslår motion 2006/07:So382 yrkande 19.

Reservation 6 (v)

Frågor om stöd för tillämpningen av lagstiftningen, bedömningsinstrument och förbättrat kunskapsstöd

7. Stöd för tillämpningen av lagstiftningen m.m.

Riksdagen avslår motion 2006/07:So6 yrkandena 3 i denna del och 4.

Reservation 7 (v)

*Tillsyn över socialtjänsten och samordning***8. Tillsyn**

Riksdagen avslår motion 2006/07:Ju256 yrkandena 5 och 6.

9. Samordning

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:C360 yrkande 11, 2006/07:So7 yrkande 5, 2006/07:So238 yrkande 2 och 2006/07:So267 yrkandena 3 och 5.

Reservation 8 (mp)

10. Uppdrag till länsstyrelserna

Riksdagen avslår motion 2006/07:So6 yrkande 3 i denna del.

Reservation 9 (v)

*Dödsfallsutredningar***11. Dödsfallsutredningar**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:So6 yrkande 2 och 2006/07:So7 yrkande 7.

Reservation 10 (v, mp)

*Ekonomiska konsekvenser m.m.***12. Utvecklingsmedel till kommunerna m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:So8 och 2006/07:So9.

13. Resurser för att bekämpa s.k. hedersrelaterat våld

Riksdagen avslår motion 2006/07:Ju316 yrkande 5.

Reservation 11 (mp)

Stockholm den 29 mars 2007

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (c), Ylva Johansson (s), Cecilia Widegren (m), Magdalena Andersson (m), Christer Engelhardt (s), Marianne Kierkemann (m), Marina Pettersson (s), Jan R Andersson (m), Lennart Axelsson (s), Margareta B Kjellin (m), Lars-Ivar Ericson (c), Thomas Nihlén (mp), Per Svedberg (s), Barbro Westerholm (fp), Rosita Runegrund (kd), Eva Olofsson (v) och Kerstin Engle (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2006/07:38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor föreslår regeringen att riksdagen antar det förslag till ändring i socialtjänstlagen (2001:453) som lagts fram i propositionen. Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Med anledning av propositionen har 14 motionsyrkanden väckts. I detta sammanhang behandlar utskottet även 21 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2006. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

I samband med en studieresa till Norge fick en delegation från utskottet information från det norska justis- och politidepartementet om en handlingsplan för 2004–2007 avseende våld i nära relationer.

Bakgrund

Den 10 mars 2005 bemyndigade regeringen dåvarande folkhälso- och socialtjänstministern att tillkalla en särskild utredare (S 2005:04) med uppdrag att göra en översyn av socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor (dir. 2005:32). Den särskilda utredaren överlämnade i juni 2006 betänkandet Att ta ansvar för sina insatser, Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor (SOU 2006:65).

Riksdagen har som sin mening gett regeringen till känna dels att regeringen bör inventera i vilken utsträckning det finns handlingsplaner i kommunerna för arbete med våldsutsatta kvinnor, dels återkomma till riksdagen med förslag om hur kommunerna ska kunna ta ett systematiskt ansvar för arbetet med våldsutsatta kvinnor (bet. 2003/04:SoU5, rskr. 2003/04:155 samt 2004/05:SoU1, rskr. 2004/05:114, 115). Vidare gav riksdagen i juni 2006 som sin mening regeringen till känna att den utgick ifrån att ett lagförslag som innebär en skärpning av socialnämndens ansvar för brottsoffer, skulle kunna presenteras under hösten 2006 (bet. 2005/06:SoU31, rskr. 2005/06:332).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ett förtydligande av socialtjänstlagens bestämmelse om socialtjänstens ansvar för insatser för brottsoffer, främst våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Regeringen anser att det är angeläget att betona socialnämndens ansvar för att brottsoffer, och då framför allt kvinnor som utsätts, eller har utsatts, för våld eller andra övergrepp av närstående samt barn som bevittnat våld får det stöd och den hjälp de behöver.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

I syfte att kvalitetsutveckla och förbättra socialtjänstens stöd gör regeringen bedömningen att det krävs en ambitionshöjning och ett helhetsgrepp. Ambitionen är bl.a. att stimulera utvecklingen av målinriktade, strukturerade och samordnade insatser på kommunal nivå. För att komplettera den lagändring som nu föreslås anser regeringen att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram stöd för tillämpning av lagstiftningen. Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS) vid Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utveckla bedömningsinstrument för socialtjänstens insatser. Regeringen anser även att länsstyrelserna inom ramen för sitt ansvarsområde bör ta initiativ till och på olika sätt stödja länsövergripande samordning av frågor som syftar till att motverka våld mot kvinnor. För att tillsynen över socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld ska vara tydlig och enhetlig över hela landet bör länsstyrelserna i samarbete med Socialstyrelsen utarbeta bedömningskriterier för tillsynen. Det är också angeläget med förbättrad kunskap om och metodutveckling för socialtjänstens arbete på området. Vidare har regeringen för avsikt att tillsätta en utredning för att göra en övergripande analys av bl.a. socialtjänstens statistik.

För att stödja genomförandet av den ambitionshöjning som regeringen föreslår kommer kommunerna att tillföras extra medel så att de ska kunna förstärka och utveckla sitt arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld. Även Socialstyrelsen, IMS samt länsstyrelserna kommer att tillföras resurser för sina åtaganden i detta avseende.

Utskottets överväganden

Behovet av ändring i socialtjänstlagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) och avslår motionsyrkanden med förslag till annan lydelse av bestämmelsen.

Riksdagen avslår vidare motionsyrkanden om könsmaktsanalys, socialtjänstens insatser, s.k. hedersrelaterat våld, våld i samkönade relationer, brottsofferverksamhet samt våld mot funktionshindrade.

Jämför reservationerna 1 (mp), 2 (v, mp), 3 (v, mp), 4 (v), 5 (mp) och 6 (v).

Gällande rätt

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Socialtjänstlagen (2001:453, SoL), som reglerar dess verksamhet, har karaktären av en ramlag.

Enligt 4 kap. 1 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå, och biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. Enligt 4 kap. 2 § SoL får socialnämnden ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap. 1 § om det finns skäl för det. I SoL är det således endast 4 kap. 1 § som grundar rätt för enskilda att få stöd och hjälp.

Redan av 2 kap. 2 § SoL framgår att kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas där får det stöd och den hjälp de behöver. Detta gäller oavsett vilken hjälp de behöver och oavsett vilken orsaken är till hjälpbehovet. I vissa fall har det ansetts nödvändigt att utöver denna bestämmelse särskilt påtala det behov som vissa grupper kan ha, t.ex. på grund av att socialnämndens arbete för dessa grupper ansetts bristfälligt. Hit hör 5 kap. 11 § SoL, där de som utsatts för brott nämns. I sig grundar inte 5 kap. 11 § någon rätt för enskilda att få stöd och hjälp. Sådan rätt kan de däremot ha enligt 4 kap. 1 §. Om socialnämnden inte beviljar stöd och hjälp åt den som sökt det, ska nämnden fatta ett avslagsbeslut och lämna en överklagandehänvisning. I likhet med andra beslut enligt 4 kap. 1 § SoL får de överklagas till länsrätten.

Propositionen

Lagförslaget

Regeringen föreslår att 5 kap. 11 § SoL skärps så att socialnämndens åliggande att ge brottsoffer stöd och hjälp framgår tydligare. Ändringarna innebär bl.a. att socialnämnden särskilt ska beakta att våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld kan vara i behov av stöd och hjälp. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Närmare om utredningens förslag

Utredningen om stöd till våldsutsatta kvinnor (SOU 2006:65) föreslog att 5 kap. 11 § SoL skulle få följande lydelse: "Socialnämnden skall vid behov ge stöd och hjälp till den som utsatts för brott samt till dennes anhöriga. Nämnden skall härvid ge stöd och hjälp till kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående. Barn som upplevt våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och socialnämnden skall vid behov ge dem stöd och hjälp."

Regeringen anför att Utredningen om stöd till våldsutsatta kvinnor (SOU 2006:65) har haft i uppdrag att lämna förslag till hur socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor och deras barn bör vara utformat för att det ska motsvara kommunernas ansvar samt till hur stödet kan stärkas och förbättras. Förslaget har enligt regeringens bedömning vissa lagtekniska brister, bl.a. till följd av att 4 kap. 1 § SoL inte beaktats.

Regeringen påpekar vidare att utredaren har lämnat vissa förslag till språkliga omarbetningar av paragrafen. Begreppet "bevittnat våld" föreslås bytas ut mot "upplevt våld".

Ordet bevittna är enligt regeringen väl inarbetat i juridiskt språkbruk och leder därför inte till de tolkningssvårigheter och den begreppsförvirring som ett nytt uttryck skulle göra. Med ordet bevittna avses huvudsakligen att någon sett eller hört något hända. Ordet bevittnat fördes in i paragrafen genom den lagändring som trädde i kraft den 15 november 2006. Av motiven till den ändringen framgår att man med ändringen inte avsåg någon annan tolkning än den gängse (prop. 2005/06:166).

Enligt regeringen har det inte framkommit någonting som ger anledning att befara att ordet bevittna kommer att medföra tillämpningsproblem. Dessutom kan en "upplevelse" av något språkligt sett vara rent subjektiv, dvs. det är inte säkert att den upplevda händelsen faktiskt, eller objektivt sett, inträffat.

Utredaren föreslår också att uttrycket "i hemmet" ersätts med "närstående" eftersom formuleringen annars kan leda till olyckliga bortprioriteringar av en del kvinnor och av vissa situationer av våld och övergrepp. I 5 kap. 11 § SoL används redan i dag ordet närstående. Precis som ordet bevittnat fördes det in vid den lagändring som trädde i kraft den 15 november 2006. Utredaren har föreslagit att ordet närstående ska användas på ytterligare ett ställe i paragrafen, då med betydelsen "en person som kvin-

nan har eller har haft en sexuell relation med". För vissa grupper, exempelvis kvinnor med funktionshinder och unga kvinnor som utsätts för hedersrelaterad våld, bör denna krets enligt utredarens mening dock kunna vidgas.

Enligt regeringens mening vore det olyckligt att i en paragraf, t.o.m. i samma stycke, använda samma ord i två vitt skilda och specifika betydelser, vilket skulle bli följden av utredarens förslag då man på annat ställe i paragrafen talar om till barn närstående vuxna. Utredarens bedömning av att närståendebegreppet borde tolkas vidare för vissa grupper än för andra utgår enligt regeringen dessutom från en generaliserad bild av vissa grupper, tex. kvinnor med funktionshinder och vilka som ska anses närstående till dessa grupper. En sådan generalisering går emot strävandena i SoL i övrigt genom att inte ta hänsyn till individen, dvs. i det här fallet den enskilda, våldsutsatta, kvinnans levnads- och familjesituation, anför regeringen.

Närmare om regeringens förslag

Regeringen anför att den i huvudsak kan ansluta sig till utredarens förslag men gör en annan bedömning av hur bestämmelsen lagtekniskt ska utformas.

Regeringen påpekar att allt bistånd enligt SoL utgår med stöd av 4 kap. 1 eller 2 § samt att kommunernas skyldighet att ge enskilda stöd och hjälp regleras redan i 2 kap. 2 §. En ändring av 5 kap. 11 § SoL medför således i och för sig inte någon ändrad rättighet för den enskilde som söker hjälp. Regeringen anser det ändå viktigt att det genom ytterligare en ändring av paragrafen markeras hur viktigt det är att brottsoffer, och då framför allt kvinnor som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående samt barn som bevittnar våld, får det stöd och den hjälp de behöver. Genom att skärpa bestämmelsen så att socialnämndens skyldighet att ge stöd och hjälp framgår ännu tydligare än i dag görs en sådan markering. Ett tydligare synliggörande av socialtjänstens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld förväntas påverka attityder och därmed undanröja de brister som finns i bemötande av samt stöd och hjälp till dessa brottsoffer.

Regeringen påpekar vidare att det i paragrafens första mening nämns att socialnämnden bör verka för att bl.a. den som utsatts för brott får stöd och hjälp. I andra meningen nämns att socialnämnden särskilt bör beakta behoven hos kvinnor som utsätts för våld eller andra övergrepp i hemmet. I tredje meningen anges att barn i vissa situationer är att betrakta som offer för brott även om den brottsliga gärningen inte är riktad direkt mot dem. Paragrafen skulle bli tydligare och mera lättläst genom att styckeindelas. Regeringen föreslår därför att paragrafen ges en annan utformning än den har i dag.

I likhet med utredaren anser regeringen att uttrycket "våld eller andra övergrepp i hemmet" är missvisande eftersom de situationer som avses inte är knutna till någon viss fysisk plats. Det uttryck som utredaren före-

slagit, dvs. våld eller andra övergrepp av närstående, är därför bättre. Regeringen anser dock att betydelsen av ordet närstående i detta fall inte bör begränsas på det sätt utredaren föreslagit. Att t.ex. föräldrar och andra nära släktingar oavsett kön omfattas av närståendebegreppet är särskilt viktigt för de kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld.

Enligt regeringens mening vore det också olyckligt om det i paragrafen kom att användas två likartade begrepp, som anhöriga och närstående, när det inte finns någon påtaglig anledning att särbehandla de två grupperna. Ordet närstående har alltmot kommit att användas i stället för ordet anhöriga i lagtexter, eftersom detta på ett bättre sätt speglar dagens samhälle med dess levnadsförhållanden och familjebildningar. Regeringen föreslår därför att ordet anhöriga i första meningen byts ut mot närstående.

Begreppet närstående har funnits i paragrafen sedan den 15 november 2006 (se SFS 2006:936). Av förarbetena följer att med begreppet ska förstås i princip detsamma som beträffande motsvarande begrepp i 29 kap. 2 § 8 brottsbalken (prop. 2005/06:166, s. 35 författningskommentaren till 4 a § brottskadelagen [1978:413]). I förarbetena till 29 kap. 2 § 8 uttalades följande. ”Till närståendekretsen hör främst barnets mor eller far eller fosterföräldrar men även samboförhållanden hör givetvis hit. Normalt sett har barn dock en nära och förtroendefull relation även till andra vuxna än de som mer direkt ingår i familjen, så som t.ex. mor- och farföräldrar, mostrar och fastrar. Även dessa bör omfattas av bestämmelsen” (prop. 2002/03:53 s. 111). Vad som sagts i de tidigare förarbetena ska gälla även nu. Bestämmelsen i 29 kap. 2 § 8 brottsbalken omfattar emellertid endast närstående i förhållande till ett barn och exemplifieringen i förarbetena utgår från det. Utgångspunkten för om någon ska betraktas som närstående eller inte bör fortsatt vara om det föreligger en nära och förtroendefull relation mellan honom eller henne och den som utsatts för brottet. För vuxnas del kan t.ex. även makar, sambor, pojk- och flickvänner som man har ett mer fast och varaktigt förhållande med, syskon, barn och barnbarn komma att omfattas av närståendebegreppet. Bedömningen måste även fortsättningsvis göras utifrån familje- och levnadsförhållandena i det enskilda fallet.

Regeringen anför att det i svensk lagstiftning inte finns någon legaldefinition av ordet kvinna. I normalt språkbruk används ordet om kvinnor som uppnått myndighetsåldern men också om flickor som börjar närma sig denna ålder. Av tidigare förarbeten till 5 kap. 11 § SoL framgår inte att lagstiftaren i lagen skulle ha avsett någon åldersmässig begränsning av ordets betydelse. Främst har lagstiftaren dock tänkt på mäns våld mot kvinnor inom förhållanden. Därvid kan anmärkas att äktenskap enligt svensk rätt efter tillstånd kan ingås också av den som är under 18 år (2 kap. 1 § äktenskapsbalken). Äktenskap som ingåtts av den som är omyndig kan vidare vara giltigt även enligt lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap. För samboförhållanden etc. ställs inga åldersgränser upp. Det får därmed anses stå klart att 5 kap. 11 § SoL redan tidigare tagit sikte även på kvinnor under 18 år.

Det förekommer att hedersrelaterat våld riktas även mot unga flickor. Hedersrelaterat våld kan förekomma i situationer när flickor uppfattas som kvinnor. Ett sådant våld bör därför enligt regeringens mening anses riktat mot en kvinna oavsett vilken ålder den flicka som utsätts för det har.

Regeringen påpekar att även våld och andra övergrepp i förhållanden mellan två kvinnor omfattas av lagförslagets lydelse, liksom för övrigt fallet är redan i dag.

Av propositionen Kvinnofrid (1997/98:55 s. 137) framgår att lagstiftaren med uttrycket ”våld eller andra övergrepp” avsåg systematisk misshandel och andra övergrepp t.ex. av det slag som omfattas i bestämmelsen i brottsbalken om kvinnofridsbrott. Enligt regeringens bedömning är detta både väl avvägt och heltäckande. Någon anledning att föreslå en ändring föreligger därför inte.

Regeringen konstaterar att vissa remissinstanser påpekat att förslaget inte är könsneutralt. Regeringen understryker socialnämndens ansvar för alla brottsoffer, oavsett kön eller vilken typ av brott det är frågan om, och påpekar att det inte ur 5 kap. 11 § SoL går att härleda några rättigheter för enskilda, men att riksdagen ändå ansett det vara viktigt att påtala och synliggöra socialtjänstens ansvar för brottsoffer, särskilt våldsutsatta kvinnor, och att bestämmelsen därför införts. För de enskilda individer som utsätts för våld är det inte deras kön som avgör graden av kränkning eller behovet av stöd och hjälp. Både män och kvinnor, flickor och pojkar som utsätts för brott kan vara i behov av stöd och hjälp från socialtjänsten och ha rätt till insatser enligt 4 kap. 1 § SoL. Eftersom det är vanligare att kvinnor utsätts för våld eller andra övergrepp i ett förhållande än att män blir det, är dock det våld som riktas mot närstående kvinnor som samhällsproblem betraktat betydligt större än motsvarande våld mot män. Våld mot kvinnor inom familjen har många gånger också pågått under lång tid och är ofta systematiskt. Regeringen anser därför att det är rimligt och lämpligt att kvinnor som utsätts för våld och andra övergrepp av närstående även i fortsättningen synliggörs i lagstiftningen på ett tydligare sätt än män i motsvarande situation, trots att socialnämndens ansvar för alla brottsoffer i behov av stöd och hjälp är detsamma.

Regeringen anför att barn som växer upp i hem där det förekommer våld av eller mot en närstående är att betrakta som brottsoffer. För att hjälpa och stödja barn är det viktigt att se det enskilda barnet och dess särskilda behov, vilka inte alltid överensstämmer med de behov som mamman kan ha. Barnen kan vara i behov av särskilda insatser, som t.ex. gruppverksamheter men det kan också vara fråga om individuellt anpassade åtgärder. Det finns därför anledning att skärpa bestämmelsen avseende barn som bevittnat våld på motsvarande sätt som för de våldsutsatta kvinnorna. Socialtjänstens ansvar för dessa båda grupper kommer genom förslagen i denna proposition att bli tydligare.

Det är ett gemensamt ansvar för alla verksamheter som kommer i kontakt med barn och unga att uppmärksamma barns olika behov och ge hjälp och stöd. Regeringen poängterar vikten av att de verksamheter som kommer i kontakt med våldsutsatta kvinnor uppmärksammar om de har hemmavarande barn och vid behov gör en anmälan till socialnämnden. Det är angeläget att de kvinnojourer som inte drivs av kommunerna och inte omfattas av någon skyldighet att anmäla uppmärksammar om kvinnan har barn och anmäler till socialnämnden om misstanke finns att barnen far illa, heter det i propositionen.

Insatser

Regeringen anför att socialtjänstens insatser till stöd och hjälp för våldsutsatta kvinnor kan variera beroende på den enskilda kvinnan och hennes barns behov. Det handlar om en heterogen grupp, varför insatserna måste anpassas till omständigheterna i det enskilda fallet. Det kan exempelvis handla om beslut om ekonomiskt bistånd, hjälp med skyddat boende, rådgivande och stödjande samtal, ordnande av kontaktperson, förmedling av kontakter med andra myndigheter och frivilligorganisationer, hjälp med att söka efter ny bostad, kontakter med polismyndigheten och övriga rättsväsendet vid polisanmälan samt insatser för eventuella barn. Beslut om bistånd ska fattas enligt 4 kap. 1 eller 2 § SoL.

I propositionen anföras att insatserna kan vara akuta i form av t.ex. skyddat boende över en natt eller ekonomiskt bistånd för att klara vardagen. Den utsatta kvinnan kan även behöva hjälp på lång sikt och med flera olika insatser som behöver samordnas. Det är därför viktigt att kommunen noga följer upp och utvärderar de beslutade insatserna. För att kommunen ska kunna leva upp till sin skyldighet enligt lagstiftningen kan det krävas att kommunen samarbetar över kommungränsen, t.ex. för att kunna ha tillgång till skyddat boende för kvinnor som behöver det.

En förutsättning för att kunna utveckla och bedöma kvaliteten i verksamheten avseende stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor och deras barn är enligt regeringen bl.a. att kommunen regelbundet för en löpande dokumentation och statistikföring av sina insatser och kunskaper. Uppföljning och utvärdering av de samlade insatserna i kommunen bör ske kontinuerligt för att identifiera behovet av andra eller ytterligare åtgärder, t.ex. för kvinnor med missbruksproblematik, kvinnor med funktionshinder, kvinnor med utländsk bakgrund eller äldre kvinnor, samt samverkan mellan olika aktörer.

Särskilt om våld mot funktionshindrade kvinnor

Regeringen anför (s. 17) att det behövs mer kunskap om våldsutsatta kvinnor med funktionshinder. Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått i uppdrag att, i samråd med HO och Myndigheten för handikappolitisk samordning, kartlägga våld mot funktionshindrade. Brå ska sammanställa relevant kun-

skap om våld mot funktionshindrade, uppmärksamma kunskapsluckor på området och analysera möjligheterna att förebygga sådant våld. Uppdraget ska redovisas i november 2007.

Särskilt om s.k. hedersrelaterat våld

Genom *Socialstyrelsens hemsida* (www.socialstyrelsen.se) har följande uppgifter inhämtats:

Socialstyrelsen har under 2006 arbetat med två uppdrag inom området hedersrelaterat våld.

Den ena uppdraget har handlat om att ta fram en lägesrapport om länsstyrelsernas insatser för ungdomar som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld. Detta uppdrag har slutförts och avrapporterades till regeringen den 27 april 2006.

Det andra uppdraget handlar om att göra en nationell kartläggning av förekomsten av s.k. hedersrelaterat hot och våld mot ungdomar. För att kunna belysa denna frågeställning har Socialstyrelsen valt att genomföra en enkätundersökning bland ca 10 000 gymnasieungdomar i årskurs 2 runt om i landet. Detta uppdrag ska avrapporteras till regeringen den 31 mars 2007.

Vidare har Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, IMS, haft i uppdrag av regeringen att göra en internationell inventering av vilka utvärderingar som finns av insatser mot hedersrelaterat våld. IMS har samarbetat med Socialforskningsinstitutet i Danmark och uppdraget redovisas i två rapporter: *Insatser mot äresrelateret våld och Insatser mot hedersrelaterat våld – resultatutvärderingar i andra länder*. Den svenska rapporten är en kortare sammanställning av den danska.

IMS har också i uppdrag att göra en uppföljningsstudie av insatser som görs i Sverige. Det uppdraget kommer att redovisas i slutet av 2007.

Brottsofferverksamhet för HBT-personer

I *budgetpropositionen* (*prop. 2006/07:1, utgiftsområde 9*) anfördes följande, (s. 134):

Trakasserier, hot eller våld mot någon som är homosexuell, bisexuell eller transperson (HBT) är ett angrepp mot den personens identitet och livsstil. HBT-personer vill eller vågar inte alltid söka sig till de ordinarie brottsofferjourerna. Liksom när det gäller kvinnojourer finns det ett behov av en eller flera specialiserade brottsofferjourer med särskild kompetens som komplement.

Vidare föreslogs i budgetpropositionen att anslaget 18:1 skulle ökas med 1 400 000 kr för att finansiera utvecklingen av brottsofferverksamhet för HBT-personer.

Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag (*bet. 2006/07:SoU1*). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2006/07:43).

Motioner

Flera motioner rör *socialtjänstens ansvar i olika avseenden* samt *utformningen av det aktuella lagförslaget*.

I motion So6 av Eva Olofsson m.fl. (v) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att arbetet med våldsutsatta kvinnor och deras barn samt män som utövar våld bör bedrivas med utgångspunkt från en könsmaktsanalys.

I motion So332 av Lars Ohly m.fl. (v) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att det behövs en skärpning av 5 kap. 11 § socialtjänstlagen. Även i motionerna So267 av Carina Ohlsson (s) yrkande 6 och So481 av Veronica Palm (s) framförs yrkanden om en skärpning av socialtjänstlagen. I yrkande 8 i motion So332 (v) begärs att förslagen i Utredningen om socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor (SOU 2006:65) bereds skyndsamt.

I motion So7 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 1 begärs att riksdagen beslutar om ändring i regeringens förslag till lagtext i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen till förmån för den formulering som utredningen föreslog i SOU 2006:65. Motionärerna anför att det är mycket angeläget att den slutliga formuleringen landar i en otvetydig skyldighet att agera från socialtjänstens sida. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att begreppet ”barn som upplevt våld” ur ett barnperspektiv bättre beskriver barns situation när en förälder utsätts för våld av närstående än begreppet ”barn som bevittnat våld”. Vidare begärs i yrkande 3 ett tillkännagivande om vikten av att insatser mot våld mot kvinnor delas in i akuta åtgärder, långsiktiga åtgärder och förebyggande åtgärder. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om könsmaktsanalys och klargörande av vad våld mot kvinnor kan utgöras av. Enligt motionärerna saknas det längre resonemang i propositionen om hur våld mot kvinnor ser ut och vad det kan utgöras av. Den djupare problematiken och den könsmaktsanalys som har funnits med i tidigare sammanhang och även ingick i direktiven till utredningen saknas enligt motionärerna. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att exemplifiera akuta insatser med ”skyddat boende i korta eller längre perioder” i stället för ”en natt i skyddat boende”. Enligt motionärerna är den situation det handlar om ofta så komplex och fylld av så motstridiga känslor att det är väldigt viktigt att i lugn och ro få gå igenom situationen med andra som förstår och stöder.

I motion Ju316 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om kommuners skyldighet att tillgodose alla våldsutsatta kvinnor med skyddat boende och närhet till kvinnojouren.

I motion So262 av Christin Hagberg (s) begärs ett tillkännagivande om att lagen bör ändras så att kommunerna ska vara skyldiga att stötta och erbjuda särskilt boende till kvinnor och barn som utsätts för partnervåld eller andra ofrivilliga sexuella våldshandlingar.

I motion So267 av Carina Ohlsson (s) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om boendefrågan för de kvinnor som tvingas fly från sina hem.

I motion So468 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om åtgärder mot våld mot kvinnor och barn. Motionärerna anför bl.a. att barn som bevittnat våld bör få psykologisk hjälp.

I motion So381 av Annelie Enochson (kd) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att möjliggöra skyddat boende för kvinnor och barn i hela Sverige.

Ett motionsyrkande behandlar *s.k. hedersrelaterat våld*.

I motion So385 av Désirée Pethrus Engström och Rosita Runegrund (kd) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om en nationell handlingsplan mot hedersrelaterat våld. Handlingsplanen ska klargöra vilket skydd och vilken hjälp offren ska ges.

Flera motionsyrkanden tar upp frågan om *våld i samkönade relationer* samt frågan om *HBT-kompetens*.

I motion So332 av Lars Ohly m.fl. (v) yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om en kompetenshöjning vad gäller våld i samkönade relationer bland alla de instanser som möter våld i partnerrelationer – polis, sjukvård, socialtjänst och kvinnojourer m.fl.

I motion So7 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om våld i samkönade relationer. Enligt motionärerna är det problematiskt att våld mot kvinnor i samkönade relationer inbegrips i propositionen, medan däremot inte våldsutsatta män i samkönade relationer innefattas.

I motion So463 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om att kvinnojourer bör uppmuntras att ta emot transsexuella kvinnor och höja sin kompetens att bemöta lesbiska som blivit miss-handlade av sin partner. I yrkande 17 i samma motion begärs ett tillkännagivande om skyddat boende för HBT-personer.

En motion tar upp frågan om *våld mot funktionshindrade kvinnor*.

I motion So382 av Lars Ohly m.fl. (v) yrkande 19 begärs ett tillkännagivande om en utredning av våld mot funktionshindrade kvinnor. Motionärerna anför bl.a. att den funktionshindrade kvinnan som utsätts för övergrepp kan vara beroende av förövaren för att få sina dagliga behov tillfredsställda, såsom mat, sömn, hygien etc.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona att mäns våld mot kvinnor är ett omfattande samhällsproblem och alltmer kommit att betraktas som samhällets ansvar och inte, som tidigare, en privat angelägenhet. I detta sammanhang vill utskottet erinra om Europarådets kampanj mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer som pågår t.o.m. mars 2008. Som ett led i kampanjen kommer ett seminarium att anordnas den 25 april 2007 i syfte att informera om mäns våld mot kvinnor. Seminariets inriktning är förebyggande åtgärder avseende männens agerande.

Det förslag till ny lydelse av 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (SoL) som lämnas i propositionen innebär en tydlig skärpning av socialnämndens åliggande att ge brottsoffer stöd och hjälp. Den föreslagna lagändringen inne-

bär bl.a. att socialnämnden särskilt ska beakta att våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld kan vara i behov av stöd och hjälp. Utskottet anser att förslaget är väl avvägt. Även när det gäller den närmare lagtek-niska och språkliga utformningen av bestämmelsen gör utskottet samma bedömning som regeringen.

Mot bakgrund av vad som nu anförts tillstyrker utskottet den föreslagna lagändringen och avstyrker motionerna So7 (mp) yrkandena 1 och 2, So262 (s), So267 (s) yrkande 6, So332 (v) yrkandena 7 och 8 och So481 (s). Även motionerna So6 (v) yrkande 1 och So7 (mp) yrkande 4 avstyrks.

I likhet med regeringen vill utskottet understryka att socialtjänstens insat-ser till stöd och hjälp för våldsutsatta kvinnor kan variera beroende på den enskilda kvinnan. Om kvinnan har barn ska självklart barnets behov beak-tas. Det är likaså angeläget att insatserna anpassas till omständigheterna i det enskilda fallet. I detta sammanhang vill utskottet särskilt betona vikten av att skyddsaspekten beaktas. Som regeringen anförts kan insatserna vara akuta i form av t.ex. skyddat boende över en natt eller ekonomiskt bistånd för att klara vardagen. Det kan även vara fråga om långsiktiga insatser som behöver samordnas. Det är viktigt att framhålla att det kan krävas samarbete över kommungränserna, t.ex. för att kunna ge de kvinnor som behöver det tillgång till skyddat boende.

Utskottet vill också poängtera vikten av att följa effekterna av lagstift-ningen och den ekonomiska satsning som görs i anslutning härtill. Som regeringen anförts bör uppföljning och utvärdering av de samlade insatserna i kommunerna ske kontinuerligt. Regeringen har vidare i ett beslut den 15 februari 2007 uttalat att Socialstyrelsen på nationell nivå ska följa upp och utvärdera satsningen med utgångspunkt i de mål som satts upp samt analy-sera dess resultat. Motionerna Ju316 (mp) yrkande 10, So7 (mp) yrkan-dena 3 och 6, So267 (s) yrkande 7, So381 (kd) yrkande 5 och So468 (s) avstyrks.

Utskottet anser att det är mycket angeläget att det s.k. hedersrelaterade våldet med kraft motverkas. Utskottet noterar i detta sammanhang att Soci-alstyrelsen under 2006 arbetat med två uppdrag inom området för s.k. hedersrelaterat våld. Det ena uppdraget avrapporterades den 27 april 2006 och det andra den 28 mars 2007. Vidare har statsrådet Nyamko Sabuni i en interpellationsdebatt den 13 mars 2007 anförts att regeringen påbörjat arbetet med en övergripande handlingsplan för att motverka mäns våld mot kvinnor. Ambitionen är att efter ett brett samrådsarbete, där organisa-tioner med erfarenhet inom området kommer att höras, presentera den under hösten 2007. Handlingsplanen ska vara en nationell handlingsplan. Motion So385 (kd) yrkande 1 avstyrks i den mån den inte är tillgodosedd med det anförda.

I motion So7 (mp) yrkande 8 anförts att det är problematiskt att våld mot kvinnor i samkönade relationer inbegrips i propositionen, medan där-emot inte våldsutsatta män i samkönade relationer innefattas. I 5 kap. 11 § första stycket lagförslaget påtalas emellertid socialnämndens generella

ansvar för brottsoffer. Vidare vill utskottet, i likhet med regeringen, framhålla att det följer av 4 kap. 1 § SoL att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Enligt 4 kap. 2 § samma lag får socialnämnden ge bidrag utöver vad som följer av 4 kap. 1 § om det finns skäl för det. I SoL är det således endast 4 kap. 1 § som grundar rätt för enskilda att få stöd och hjälp. Både män och kvinnor, flickor och pojkar som utsätts för brott kan vara i behov av stöd och hjälp från socialtjänsten och ha rätt till insatser enligt 4 kap. 1 § SoL.

Flera motioner behandlar frågor om HBT-kompetens. Utskottet konstaterar i det sammanhanget att det i den senaste budgetpropositionen satsades medel för att finansiera utvecklingen av brottsofferverksamhet för HBT-personer. Motionerna So7 (mp) yrkande 8, So332 (v) yrkande 9, So463 (mp) yrkandena 16 och 17 avstyrks med det anförda.

Utskottet delar uppfattningen i motion So382 (v) yrkande 19 att en funktionshindrad kvinna som utsätts för övergrepp är särskilt utsatt. Utskottet ser därför positivt på att Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått i uppdrag att, i samråd med Handikappombudsmannen och Myndigheten för handikappolitisk samordning, kartlägga våld mot funktionshindrade. Motionsyrkandet avstyrks i den mån det inte är tillgodosett med det anförda.

Frågor om stöd för tillämpningen av lagstiftningen, bedömningsinstrument och förbättrat kunskapsstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om samverkan mellan Socialstyrelsen och kvinnojourer. Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden om att lyfta fram våld i samkönade relationer i uppdragen till Socialstyrelsen och Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete.

Jämför reservation 7 (v).

Propositionen

I propositionen anfördes att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta vägledning till stöd för tillämpningen av lagstiftningen när det gäller socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld.

Regeringen anför vidare att Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete bör få i uppdrag att utveckla bedömningsinstrument för socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor och deras barn.

Enligt regeringen bör Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete också få i uppdrag att utvärdera metoder och arbetssätt i socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor. Vidare bör Socialstyrelsen få i uppdrag att på lämpligt sätt ta fram vägledning för socialtjänstens personal samt att sprida information om goda exempel. I detta arbete bör Socialstyrelsen samverka med Nationellt kunskapscentrum för frågor om mäns våld mot kvinnor och andra berörda aktörer, såsom bl.a. Sveriges Kommuner och Landsting. Det är också här viktigt att detta sker med ett tydligt barnperspektiv, anför det i propositionen.

Motion

I motion So6 av Eva Olofsson m.fl. (v) yrkande 3 (delvis) begärs ett tillkännagivande om att lyfta fram frågan om våld i samkönade relationer i uppdragen till Socialstyrelsen och Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att Socialstyrelsen bör samverka även med kvinnojourerna i sitt arbete med att ta fram en vägledning till stöd för socialtjänstens personal. Motionärerna anför att det på kvinnojourer finns stor kunskap och erfarenhet av arbetet med våldsutsatta kvinnor och deras barn.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på de uppdrag som regeringen avser att lämna till Socialstyrelsen och Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete. Som regeringen anför bör Socialstyrelsen i sitt arbete med att ta fram vägledning för socialtjänstens personal samt att sprida information om goda exempel samverka med Nationellt kunskapscentrum för frågor om mäns våld mot kvinnor och andra berörda aktörer, som t.ex. Sveriges Kommuner och Landsting. Ett tydligt barnperspektiv är vidare av största vikt i detta sammanhang. Utskottet finner inte skäl att tillmötesgå önskemålet i motion So6 (v) yrkande 3 delvis när det gäller uppdragen till Socialstyrelsen och Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete. Utskottet avstyrker därmed motion So6 (v) yrkandena 3 delvis och 4.

Tillsyn över socialtjänsten och samordning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om tillsyn, samordning och om att lyfta fram våld i samkönade relationer i uppdragen till länsstyrelserna.

Jämför reservationerna 8 (mp) och 9 (v).

Propositionen

Regeringen påpekar att en särskild utredare har granskat den statliga tillsynen. Betänkandet Tillsyn – Förslag om en tydligare och effektivare offentlig tillsyn (SOU 2004:100) bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen avser att i en riktlinjeproposition under år 2007 presentera grundläggande och tydliga principer för tillsyn. Den tillsyn som utförs inom olika sektorer ska bli tydligare och effektivare. Tillsyn som innebär myndighetsutövning ska avgränsas från myndigheters information och rådgivning. Avsikten är att regler för tillsyn även i fortsättningen ska finnas i för varje samhällssektor specifika lagar.

Regeringen konstaterar också att det pågår även andra utredningar som kan komma att påverka tillsynen inom socialtjänstens områden, nämligen Utredningen om tillsynen inom socialtjänsten (S 2004:12 [dir. 2004:178, 2005:87, 2005:93 och 2006:98]) och Ansvarskommittén (Fi 2003:02 [dir. 2003:10, 2004:93]). Den förstnämnda ska se över bl.a. organisationen och ansvarsfördelningen för tillsynen av socialtjänstens verksamheter. Tillsynsansvaret ska stärkas och göras tydligare. Tillsynen ska utformas så att den kan fungera samordnat och effektivt. Utredningen ska redovisas i juli 2007. Länsstyrelserna har i dag ansvaret för den operativa tillsynen inom socialtjänstens områden som också rymmer kommunernas stöd till våldsutsatta kvinnor.

Även Ansvarskommittén, som beräknas överlämna sina förslag till regeringen den 28 februari 2007, gör en översyn av tillsynsområdet.

Regeringen anför att de bedömningar som regeringen gör om tillsyn och normering i denna proposition inom en nära framtid kan behöva utvecklas och ses över.

I propositionen anförts att regeringen anser att tillsynen behöver stärkas och att tillsynsmyndigheterna behöver utveckla bedömningskriterier inom området.

För att förstärka tillsynen av socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor anser regeringen att länsstyrelserna bör tillföras 5 miljoner kronor årligen under 2007 och 2008 (se avsnittet Ekonomiska konsekvenser m.m.). De ökade resurserna ska användas för att åstadkomma en aktivt granskade tillsyn med främjande inslag inom området. Men tillsynen måste också bli mer tydlig och enhetlig över landet. Därför bör Socialstyrelsen och länsstyrelserna inom ramen för sitt utvecklingsprogram prioritera ett arbete med att ta fram bedömningskriterier som omfattar tillsynen av socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor. I arbetet ska man uppmärksamma den utsatthet som kvinnor med funktionshinder, kvinnor med missbruksproblematik, kvinnor med utländsk bakgrund och äldre kvinnor kan leva i. Man ska vidare uppmärksamma barn som bevittnar våld och se till att barnperspektivet beaktas i detta arbete. Regeringen avser att ge ett uppdrag i denna del.

Regeringen påpekar att länsstyrelserna enligt förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion utifrån ett statligt helhetsperspektiv ska samordna olika samhällsintressen inom myndighetens ansvarsområde. Länsstyrelsen ska också främja och noga följa länets utveckling. Länsstyrelsen har bl.a. uppgifter i fråga om social omvårdnad, jämställdhet mellan kvinnor och män och regional utveckling. Vid länsstyrelsen ska det finnas en särskild sakkunnig för frågor om jämställdhet mellan kvinnor och män. Han eller hon ska utifrån de nationella målen för jämställdhetspolitiken främja jämställdhetsarbetet i länet och medverka till att integrera jämställdhetsaspekten i länsstyrelsens uppgifter.

Ett av länsstyrelsens verksamhetsområden är kunskapsuppbyggnad, samordnings- och sektorsövergripande arbete. Länsstyrelsen ska stärka det sektorsövergripande arbetet och samordningen av de olika sakområdena för att uppnå effektiva lösningar och bidra till en hållbar regional utveckling.

Länsstyrelserna ska vidare enligt socialtjänstlagen (2001:453, SoL) bl.a. främja samverkan på socialtjänstens område mellan kommunerna och andra samhällsorgan.

Regeringen anser att länsstyrelsens uppgifter lämpar sig väl för att länsstyrelserna inom ramen för sitt ansvarsområde även tar initiativ till och på olika sätt stöder samordningen i länet av frågor som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor och deras barn. Regeringen avser därför att ge länsstyrelserna ett uppdrag med denna innebörd. Enligt regeringen är våld mot kvinnor ett jämställdhetsproblem och att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är ett delmål i jämställdhetspolitiken.

Regeringen anför att behoven och förhållandena i de 21 länen ser olika ut, men remissvar visar att flera länsstyrelser redan är aktiva på olika sätt inom området. Utredningen om stöd till våldsutsatta kvinnor (SOU 2006:65) pekar även på att det i flera län redan finns länsgrupper eller regionala samverkansgrupper. Regeringen anser att länsstyrelsens samordningsuppgift inom området bör utformas i samråd med kommuner och andra berörda aktörer inom varje län utifrån de förutsättningar som passar bäst för länet. Målet bör vara att säkra ett gott och rättssäkert stöd för våldsutsatta kvinnor och deras barn.

Regeringen delar utredarens bedömning att det även är viktigt att kommunerna vid behov samverkar över kommungränserna för att kunna leva upp till de bestämmelser som gäller inom socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn. Kommuner kan t.ex. behöva samverka när det gäller gruppverksamheter, skyddat boende eller insatser för män. Många kommuner är små, vilket kan medföra svårigheter att ge kvinnorna, barnen och männen det stöd som de har behov av. Bristande resurser eller otillräckliga kunskaper kan vara andra skäl till att samverka för att på ett effektivt sätt uppnå resultat.

Regeringen avser däremot inte att lämna några förslag till hur detta samarbete bör utformas utan överlåter till kommunerna att inom ramen för de ekonomiska satsningar som görs inom detta område utforma och förbättra

samarbetet där det behövs utifrån de förutsättningar som gäller. SoL ger t.ex. vissa möjligheter att sluta avtal med annan om att utföra kommunens uppgifter (2 kap. 5 §). Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.

Utredaren samt flera remissinstanser har lyft fram de hinder för samarbete som vistelsebegreppets kostnadskonsekvenser kan utgöra. Konflikter uppstår i fråga om vilken kommun som i en viss situation ska ge bistånd. Som utredningen påpekar kan dessa tvister drabba även andra personer än våldsutsatta kvinnor, t.ex. vittnen som utsatts för hot. Regeringen avser att återkomma i denna fråga.

Motioner

I motion Ju256 av Lars Ohly m.fl. (v) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att länsstyrelsernas verksamhetsuppföljning, återrapporteringskrav och tillsynsansvar över kommunernas arbete på området mäns våld mot kvinnor bör skärpas. Vidare begärs i yrkande 6 ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda och återkomma med förslag på hur en tillsynsfunktion på länsstyrelserna, med övergripande ansvar på området mäns våld mot kvinnor, kan inrättas.

I motion So6 av Eva Olofsson m.fl. (v) yrkande 3 (delvis) begärs ett tillkännagivande om att lyfta fram frågan om våld i samkönade relationer i uppdragen till länsstyrelserna.

I motion So7 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om Uppsalamodellen och behovet av att landsting och kommuners socialtjänst upp arbetar bra samarbetsrutiner. Uppsalamodellen innebär att särskilt utbildad och kompetent personal tar emot kvinnor som utsatts för våld. Stor vikt läggs vid noggranna undersökningar och lika noggranna rättsintyg som kan säkra bevisning inför en eventuellt kommande process.

I motion C360 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 11 begärs att regeringen återkommer med förslag till utformning av ett system för kommunal samverkan för att erbjuda våldsutsatta skyddat boende på annan ort. Enligt motionärerna måste kommunerna ta ett större ansvar för att erbjuda boende i andra kommuner.

I motion So267 av Carina Ohlsson (s) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att samarbetsprojekt initieras mellan socialtjänsten och de lokala jourerna för att förbättra stödet till kvinnor och deras barn. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att initiativ bör tas av regeringen för att tydliggöra vikten av samverkan mellan socialtjänsten och frivilligorganisationer såsom kvinnojourerna.

I motion So238 av Sofia Larsen (c) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om samverkan mellan kvinnojourer, polis och åklagarväsende och vårdinstitutioner.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att tillsynen av socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor behöver stärkas. Utskottet ser därför positivt på att regeringen avser att tillföra länsstyrelserna särskilda medel som ska användas för att åstadkomma en aktivt granskande tillsyn med främjande inslag inom området. Det är också väsentligt att tillsynen blir tydligare och mer enhetlig över landet. Utskottet välkomnar att regeringen avser att ge Socialstyrelsen och länsstyrelserna i uppdrag att utarbeta bedömningskriterier för tillsynen av socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn.

Utskottet konstaterar att det pågår ett omfattande arbete när det gäller tillsynsfrågor. Således bereds för närvarande betänkandet Tillsyn – Förslag om en tydligare och effektivare offentlig tillsyn (SOU 2004:100) inom Regeringskansliet. Vidare har Ansvarskommittén i slutet av februari 2007 överlämnat betänkandet Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10) till regeringen. Härtill kommer att Utredningen om tillsyn inom socialtjänsten (S 2004:12) ska redovisa sitt arbete i juli 2007. Regeringen har vidare förutskickat att den i en riktlinjeproposition kommer att presentera grundläggande och tydliga principer för tillsyn under 2007.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att riksdagen inte bör ta något initiativ med anledning av motion Ju256 (v) yrkandena 5 och 6.

Utskottet instämmer i att länsstyrelsernas uppgifter lämpar sig väl för att styrelsen inom ramen för sitt ansvarsområde även tar initiativ till och på olika sätt stödjer samordningen i länet av frågor som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor och deras barn. Utskottet ser därför positivt på att regeringen avser att ge länsstyrelserna ett uppdrag i denna del. Som regeringen anfört bör länsstyrelsernas samordningsuppgift inom detta område utformas i samråd med kommuner och andra berörda aktörer inom varje län utifrån de förutsättningar som passar bäst för länet. Målet bör vara att säkra ett gott och rättssäkert stöd för våldsutsatta kvinnor och deras barn. Utskottet vill också, i likhet med regeringen, betona vikten av att kommunerna vid behov samverkar över kommungränserna. Kommuner kan t.ex. behöva samverka när det gäller gruppverksamheter, skyddat boende eller insatser för män. När det gäller vistelsebegreppet i socialtjänstlagen erfor utskottet nyligen att regeringen avser att se över den frågan (se bet. 2006/07:SoU7 s. 19). Detta välkomnas av utskottet. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna C360 (mp) yrkande 11, So7 (mp) yrkande 5, So238 (c) yrkande 2 och So267 (s) yrkandena 3 och 5.

Utskottet finner inte skäl att tillmötesgå önskemålen i motion So6 (v) yrkande 3 delvis när det gäller uppdragen till länsstyrelserna. Motionsyrkandet avstyrks.

Dödsfallsutredningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om dödsfallsutredningar och skyddsutredningar.

Jämför reservation 10 (v, mp).

Propositionen

Socialdepartementet har tagit fram en promemoria med förslag till ny lag om skyddsutredningar avseende barn. Förslaget innebär att utredningar ska genomföras om ett barn avlidit till följd av brott eller det annars finns särskilda skäl. Syftet är att skaffa nya kunskaper om hur samhällets skydds nät fungerat.

Regeringen anser att det kan finnas anledning att inrätta ett system avseende dödsfallsutredningar när kvinnor avlidit till följd av brott. Också i dessa sammanhang är det angeläget att analysera om och i så fall på vilka sätt samhällets skydds nät har brustit. Utredningen har emellertid inte lämnat något förslag i denna del utan endast föreslagit att frågan utreds. Regeringen anser att behandlingen av förslagen i promemorian om skyddsutredningar avseende barn bör avvaktas innan frågan om dödsfallsutredningar avseende kvinnor utreds.

Pågående arbete

Regeringen har den 15 mars 2007 fattat beslut om lagrådsremissen Utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott.

Motioner

I motion So6 av Eva Olofsson m.fl. (v) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att frågan om dödsfallsutredningar bör utredas utan fördröjning. Motionärerna anför att regeringen borde visa större handlingskraft inför det dödliga våldet mot kvinnor.

I motion So7 av Thomas Nihlén m.fl. (mp) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att det finns behov av skyddsutredningar även i samband med allvarliga övergrepp mot kvinnor utan dödlig utgång.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det kan finnas anledning att inrätta ett system avseende dödsfallsutredningar när kvinnor avlidit till följd av brott. Utskottet har erfarit att regeringen avser att den 12 april 2007 fatta beslut om en proposition om utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott. Enligt utskottets uppfattning bör behand-

lingen av propositionen avvaktas innan frågan om dödsfallsutredningar avseende kvinnor utreds. Motionerna So6 (v) yrkande 2 och So7 (mp) yrkande 7 avstyrks.

Ekonomiska konsekvenser m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om utvecklingsmedel till kommunerna och om resurser för att bekämpa s.k. hedersrelaterat våld.

Jämför reservation 11 (mp).

Propositionen

I propositionen föreslås en skärpning av lagtexten i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) i syfte att de åligganden som redan enligt 2 kap. 2 § SoL åvilar kommunen ska framgå på ett ännu tydligare sätt än det för närvarande gör. I likhet med tidigare bedömningar, i propositionen Kvinnofrid (1997/98:55) samt propositionen Stöd till brottsoffer (2000/01:79), anser regeringen att detta klagörande i lagtexten inte medför några ökade kostnader för kommunerna. Samtliga förslag sett i en helhet innebär en ambitionshöjning avseende socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld, vilket kräver extra resurser. För att stödja genomförandet av denna ambitionshöjning bör medel tillföras kommunerna i syfte att förstärka och utveckla deras arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld. Även Socialstyrelsen och länsstyrelserna bör tillföras resurser för sina åtaganden i detta avseende.

Som tidigare konstaterats är mäns våld mot kvinnor ett stort samhällsproblem och en allvarlig typ av brottslighet. Regeringen har i budgetpropositionen för år 2007 lyft fram frågor om mäns våld mot kvinnor som en prioriterad fråga och aviserat en övergripande handlingsplan på området. Våld mot kvinnor berör många olika politikområden och flera myndigheter. Socialtjänsten har en strategisk och betydelsefull roll i detta sammanhang.

Utredningen om socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor har i sitt betänkande (SOU 2006:65) framhållit att det, trots att socialtjänsten på flera håll har utvecklat sitt sociala arbete och sina insatser på detta område, alltjämt finns oacceptabla brister. Alla våldsutsatta kvinnor som är i behov av stöd och hjälp måste kunna få detta oavsett i vilken kommun de är bosatta. Detta är i dag inte möjligt i alla kommuner. Alla kommuner måste t.ex. kunna erbjuda ett skyddat boende till de kvinnor som har behov av detta. Kommunerna kan behöva samarbeta för att ordna skyddade boenden. Regeringen anser också att särskilt kvinnor med funktionshinder, kvinnor med missbruksproblem, kvinnor med utländsk bakgrund

samt äldre kvinnor måste uppmärksammas vad gäller tillgång till skyddat boende. Arbetet med att etablera skyddat boende för ungdomar som utsatts för hedersrelaterat våld pågår redan och måste fortsätta.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det är rimligt och lämpligt att kvinnor som utsatts för våld och andra övergrepp av närstående och barn som bevittnar våld får särskilda insatser från samhället. De förslag som regeringen presenterar innebär en ambitionshöjning avseende kvinnorna och barn som bevittnar våld vilket kräver extra resurser för kommunerna samt berörda myndigheter. För att stödja genomförandet av de föreslagna insatserna gör regeringen bedömningen att kommunerna bör tillföras ca 100 miljoner kronor årligen för att förstärka och utveckla sitt arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn, inte minst genom stöd till de ideella kvinno- och brottsofferjourerna. Medel för detta avsattes i budgetpropositionen för 2007 (utgiftsområde 9). För att kommunerna ska få ta del av medlen måste de uppfylla vissa villkor, t.ex. att stödja frivilligorganisationerna i deras ordinarie verksamhet samt bli bättre dels på att göra problemanalyser och behovsbedömningar, dels på uppföljning och utvärdering av sin verksamhet för våldsutsatta kvinnor. Regeringen avser att återkomma i ett särskilt regeringsbeslut med närmare villkor om hur medlen ska fördelas.

Enligt regeringen är det viktigt med ett helhetsgrepp i denna fråga. Det räcker inte med åtgärder för att stödja kvinnan och de eventuella barnen. För att motverka mäns våld mot kvinnor krävs att det vidtas insatser även för de män som utövar våld. Därför avsätter regeringen 3 miljoner kronor för att stödja och utveckla effektiva insatser och metoder för våldsutövande män. Det är viktigt att det utvecklas modeller för dokumentation, uppföljning och utvärdering också avseende insatserna för våldsutövande män för att problemet ska lösas långsiktigt. Fokus bör framför allt läggas på att öka säkerhetsmedvetandet avseende kvinnorna och barnen. Forskaren Maria Eriksson har i en rapport lämnat förslag som berör dessa frågor. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen avser att återkomma i ett särskilt regeringsbeslut avseende hur dessa medel ska fördelas.

Länsstyrelserna kommer att tilldelas 5 miljoner kronor årligen under 2007 och 2008 för att förstärka tillsynen inom området. Socialstyrelsen kommer att tilldelas 1,5 miljoner kronor årligen under 2007 och 2008 för uppdragen att ta fram stöd för rättstillämpningen och bedömningsinstrument samt att utveckla kunskapsvägledning till socialtjänstens personal och sprida den kunskap och de goda exempel som finns. Institutet för utveckling av metoder för socialtjänsten, IMS, vid Socialstyrelsen kommer att tilldelas 2 miljoner kronor årligen under 2007 och 2008 för att utvärdera metoder inom socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn. Regeringen avser att återkomma med särskilda regeringsbeslut i dessa delar.

Särskilt om s.k. hedersrelaterat våld

Av *budgetpropositionen (prop. 2006/07:1, utgiftsområde 9, s. 126)* framgår att 180 miljoner kronor har avsatts under perioden 2003–2007 för att bistå flickor och pojkar, unga kvinnor och unga män som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld.

Motioner

I motion Ju316 av Peter Eriksson m.fl. (mp) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att hedersrelaterat våld särskilt bör uppmärksammas och ges resurser att bekämpas. Motionärerna vill att det ska finnas öronmärkta medel för skyddat boende och uppbyggnad av kunnigt stöd.

I motion So8 av Stefan Wikén m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om fortsatt statligt stöd till kvinnojoursverksamheten. Motionärerna önskar att riksdagen ska uttala som sin mening att det statliga stödet till den ideella kvinnojoursverksamheten inte minskar utan ökar och att den satsning som påbörjades under förra året med att utveckla kvinnojoursverksamheten ska fortsätta och fullföljas.

I motion So9 av Carina Adolfsson Elgestam (s) begärs ett tillkännagivande om att särskilt se till de små kommunernas förutsättningar att ekonomiskt klara av de ökade kvalitetsförbättringar som föreslås i proposition 2006/07:38.

Utskottets ställningstagande

De förslag som regeringen lämnat i propositionen innebär enligt utskottets uppfattning en ambitionshöjning och ett helhetsgrepp. Som regeringen anfört innebär detta i sin tur att kommuner och myndigheter behöver extra resurser.

Utskottet har noterat att regeringen den 15 februari 2007 beslutat att 109 miljoner kronor årligen ska utbetalas under 2007 och 2008 i syfte att förstärka kvinnojoursverksamheten och kvalitetsutveckla stödet till våldsutsatta kvinnor och deras barn på lokal nivå, exempelvis genom kvinno- och brottsofferjoursverksamhet. Av beslutet framgår vidare att satsningen avses vara långsiktig samt att regeringen avser att återkomma med villkor och summa för 2009 och följande år. Utskottet ser mycket positivt på denna avsiktsförklaring.

I detta sammanhang anser utskottet det angeläget att betona vikten av att kommunerna samverkar över kommungränserna för att kunna leva upp till de nya bestämmelserna om våldsutsatta kvinnor och deras barn. Inte minst det faktum att många kommuner är små innebär att samverkan kan krävas. SoL ger i 2 kap. 5 § en kommun vissa möjligheter att sluta avtal med annan om att utföra kommunens uppgifter. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Motionerna So8 (s) och So9 (s) avstyrks i den mån de inte är tillgodosedda med det anförda.

Som utskottet uttalat ovan i avsnittet Behovet av ändring i socialtjänstlagen anser utskottet att det är mycket angeläget att det s.k. hedersrelaterade våldet med kraft motverkas. Utskottet konstaterar att 180 miljoner kronor har avsatts under perioden 2003–2007 för att bistå flickor och pojkar, unga kvinnor och unga män som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld. Motion Ju316 (mp) yrkande 5 avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen, punkt 1 (mp) av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 5 kap. 11 § förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), med den ändringen att lagrummet ges den lydelse som framgår av Reservantens lagförslag, bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:So7 yrkandena 1 och 2, bifaller delvis proposition 2006/07:38 och avslår motionerna 2006/07:So262, 2006/07:So267 yrkande 6, 2006/07:So332 yrkandena 7 och 8 samt 2006/07:So481.

Ställningstagande

Jag välkomnar propositionen. Det är hög tid att frågan om våld mot kvinnor lyfts upp och att det blir en allmän vetskap i samhället generellt och hos varje kvinna att socialtjänsten erbjuder bra hjälp och stöd till kvinnor som blir utsatta för våld i nära relationer.

Mot bakgrund av detta måste jag dock konstatera att det viktigaste förslaget i propositionen, lagändringen, fortfarande inte är tydligt nog. Jag anser att det är mycket angeläget att den slutliga formuleringen innebär en otvetydig skyldighet att agera från socialtjänstens sida. Enligt min uppfattning var det förslag som lämnades i betänkandet Att ta ansvar för sina insatser (SOU 2006:65) formulerat på det sättet.

När det gäller barn föreslog utredningen att man skulle använda sig av begreppet ”barn som *upplevt* våld” i stället för begreppet ”barn som *bevittnat* våld”. Jag delar även här utredarens bedömning. Ett barn kan ha hört något, sett skador på föräldern, upplevt tvång och förtryck och föräldrarnas skräck och därigenom ha varit invävd i en förlamande känsla under lång tid. Begreppet ”barn som *upplevt* våld” är bättre ur ett barnperspektiv enligt min mening.

Jag vill påpeka att samtliga remissinstanser ställt sig i huvudsak positiva till utredningens förslag, även om det från en del fanns aspekter på att den juridiska formuleringen var otymplig. Jag anser att en viss otymplighet är att föredra framför vaghet som riskerar att inte ge den effekt man avsett.

Riksdagen bör därför anta det förslag till lag om ändring av 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) som framgår av bilaga 3.

2. Könsmaktsanalys, punkt 2 (v, mp)

av Thomas Nihlén (mp) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:So6 yrkande 1 och 2006/07:So7 yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning har mäns våld mot kvinnor sin grund i den maktobalans som finns mellan könen. Mäns våld handlar om makt och kontroll och har sina rötter i den rådande samhällsstrukturen där män är överordnade och kvinnor underordnade. Denna könsmaktsförståelse av våldet går även att applicera på våld i samkönade relationer. Partnermisshandel i samkönade relationer är också ett maktuttryck och grundar sig i föreställningar om kön och sexualitet.

Vi anser att det är utifrån denna könsmaktsanalys och förståelse av våldet som allt arbete med våldsutsatta kvinnor och deras barn, samt män som utövar våld, bör bedrivas. I propositionen saknas längre resonemang om hur våld mot kvinnor ser ut och vad det kan utgöras av. Vi ser det som att propositionen utgör en viss glidning mot uppfattningen att våld mot kvinnor mer skulle handla om fysiskt genomförd påtaglig misshandel som råkar vara riktat mot en kvinna. Den djupare problematiken och den könsmaktsanalys som har funnits med i tidigare sammanhang och som även ingick i direktivet till utredningen saknas.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

3. Insatser, punkt 3 (v, mp)

av Thomas Nihlén (mp) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:Ju316 yrkande 10 och 2006/07:So7 yrkandena 3 och 6 samt avslår motionerna 2006/07:So267 yrkande 7, 2006/07:So381 yrkande 5 och 2006/07:So468.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning behöver det klargöras att kommunerna bör angripa frågan om våldsutsatta kvinnor med insatser på tre nivåer – akuta, långsiktiga och förebyggande insatser.

Vi anser vidare att det är olyckligt att akuta insatser i propositionen exemplifieras med ”en natt i skyddat boende”. Det hade varit bättre att uttrycka att det kan handla om skyddat boende i kortare eller längre perioder. Det är viktigt att socialtjänsten tar ansvar för att det finns kvalificerade insatser av olika slag som står till buds. Vi vill också lyfta fram att det ska vara en möjlighet att få hjälp av en kvinnojour i annan kommun.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

4. Samkönade relationer m.m., punkt 5 (v)

av Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:So332 yrkande 9 och avslår motionerna 2006/07:So7 yrkande 8 och 2006/07:So463 yrkandena 16 och 17.

Ställningstagande

Våld i samkönade parrelationer har inte diskuterats lika mycket som mäns våld mot kvinnor i nära relationer. De som utsätts för våld i en samkönad parrelation har att övervinna dels svårigheten att tala om att de blir slagna av sin partner, dels den svårighet det kan vara att tala om sin homosexualitet.

Kunskapen och statistiken om våld i samkönade relationer behöver öka för att ge möjlighet att skapa förutsättningar att på olika sätt hjälpa och stödja personer som utsätts för detta våld. Det behövs en kompetenshöjning bland alla de instanser som möter våld i partnerrelationer – polis, sjukvård, socialtjänst och kvinnojouren m.fl. – om våld i samkönade relationer.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

5. Samkönade relationer m.m., punkt 5 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:So7 yrkande 8 och 2006/07:So463 yrkandena 16 och 17 samt avslår motion 2006/07:So332 yrkande 9.

Ställningstagande

Jag anser att det är det är problematiskt att våld mot kvinnor i samkönade relationer inbegrips i propositionen på så sätt att de hänger med på ett hörn för att de är kvinnor, medan däremot inte våldsutsatta män i samkönade relationer innefattas. Regeringen hänvisar till att medel avsattes i budgetpropositionen för att stärka och utveckla brottsofferverksamhet för HBT-området. Jag ser emellertid en risk att dessa medel till största del kommer att beröra hot och hatbrott, ett i sig väl så viktigt syfte. Risken finns därför att våld i nära samkönade relationer inte kommer att lyftas upp och att socialtjänsten som möter sådan problematik kommer att stå handfallen. Regeringen bör utreda frågan och återkomma med förslag.

Jag anser vidare att det behövs en ökad öppenhet om våld i samkönade relationer, med mer information både inom HBT-samhället och till berörda myndigheter. Regeringen bör återkomma med förslag om hur man ska tillförsäkra att homo- och transfobin ska minska inom bl.a. socialtjänsten. Vi anser också att kvinnojourer ska uppmuntras att ta emot transsexuella kvinnor och höja sin kompetens att bemöta lesbiska som blivit misshandlade av sina partner. Behovet av skyddat boende för HBT-personer bör enligt min uppfattning ses över.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

6. Våld mot funktionshindrade, punkt 6 (v)

av Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:So382 yrkande 19.

Ställningstagande

Samtidigt som mäns våld och övergrepp mot funktionshindrade kvinnor är en del av kvinnoförtrycket som helhet finns det ändå betydelsefulla skillnader jämfört med andra kvinnor. En aspekt av detta är graden av beroende. Den funktionshindrade kvinnan som utsätts för övergrepp kan vara beroende av förövaren för att få sina dagliga behov tillfredsställda, såsom mat, sömn, hygien etc. Det kan även vara så att det är förövaren som bistår kvinnan i stora delar av hennes kommunikation med andra, i kontakter med myndigheter, skola, vänner osv.

Förutom den högre graden av beroende är även hjälpen för den utsatta kvinnan mer svårtillgänglig än för icke funktionshindrade kvinnor. Socialstyrelsen har visat att många kvinnojourer har svårt att ta emot kvinnor med psykiska funktionshinder. Handikappombudsmannen har i en rapport visat att kvinno- och brottsofferjourerna har svårt att ta emot kvinnor med andra typer av funktionshinder.

Mot bakgrund av den extremt svåra situation som dessa kvinnor befinner sig i bör därför frågan utredas på ett heltäckande sätt. En sådan utredning bör komma med konkreta förslag på hur dessa kvinnors situation kan underlättas.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

7. Stöd för tillämpningen av lagstiftningen m.m., punkt 7 (v)

av Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:So6 yrkandena 3 i denna del och 4.

Ställningstagande

Kunskapen och statistiken om våld i samkönade relationer behöver öka för att skapa förutsättningar för att på olika sätt hjälpa och stödja personer som utsätts för detta våld. Därför är det en uppenbar brist i regeringens proposition att man inte särskilt lyfter fram att våld i samkönade relationer ska beaktas i de uppdrag som ges till Socialstyrelsen och Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete.

Jag ställer mig bakom förslaget att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att på lämpligt sätt ta fram vägledning som stöd för socialtjänstens personal samt sprida kunskap om de goda exempel som finns. Även jag anser att det ska finnas ett tydligt barnperspektiv när detta görs. Jag anser emellertid att kvinnojourerna förbisätts i förslaget om kunskapsinhämtning. I uppdraget till Socialstyrelsen bör därför anges att styrelsen ska samverka med kvinnojourernas riksorganisationer.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

8. Samordning, punkt 9 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:C360 yrkande 11 och 2006/07:So7 yrkande 5 och avslår motionerna 2006/07:So238 yrkande 2 och 2006/07:So267 yrkandena 3 och 5.

Ställningstagande

De som blivit utsatta för våld av sin partner tvingas i dag ofta bo kvar i samma kommun som förövaren. Det innebär en stor psykisk oro för alla inblandade. Jag anser att kommunerna måste ta ett större ansvar för att erbjuda boende i andra kommuner. Staten och kommunerna kan gemensamt främja ett sådant samarbete. Regeringen bör återkomma med förslag till utformning av ett system för kommunal samverkan för att erbjuda våldsutsatta skyddat boende på annan ort.

Ett viktigt led i stödet till kvinnor som utsatts för våld är dels hur de tas emot inom akutsjukvården, dels samordningen mellan myndigheter. Vikten av detta visas t.ex. i den s.k. Uppsalamodellen där särskilt utbildad och kompetent personal tar emot, och där man lägger stor vikt vid noggranna undersökningar och lika noggranna rättsintyg som kan säkra bevisning inför en eventuellt kommande process. Det är vidare viktigt att kommun och landsting arbetar upp fungerande rutiner för att mottagandet inom sjukvården och övergången till fortsatt stöd fungerar så smidigt det bara är möjligt.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

9. Uppdrag till länsstyrelserna, punkt 10 (v)

av Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:So6 yrkande 3 i denna del.

Ställningstagande

Kunskapen och statistiken om våld i samkönade relationer behöver öka för att skapa förutsättningar för att på olika sätt hjälpa och stödja personer som utsätts för detta våld. Därför är det en uppenbar brist i regeringens proposition att man inte särskilt lyfter fram att våld i samkönade relationer ska beaktas i de uppdrag som ges till länsstyrelserna.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

10. Dödsfallsutredningar, punkt 11 (v, mp)

av Thomas Nihlén (mp) och Eva Olofsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:So6 yrkande 2 och 2006/07:So7 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi ser positivt på att regeringen uttalat att det kan finnas anledning att inrätta ett system avseende dödsfallsutredningar i de fall kvinnor mister livet på grund av våld i nära relationer. Vi menar dock att det är olyckligt att regeringen väljer att avvakta med lagstiftning angående den frågan. Vi vill också, liksom ett antal remissinstanser, påpeka att det kan vara minst lika viktigt att göra motsvarande skyddsutredningar när mycket allvarliga övergrepp mot kvinnor skett, utan dödlig utgång. Det kan tillföra mycket viktig kunskap, inte minst eftersom kvinnan själv då kan ge sin bild av det stöd som stått till buds för henne och hur hon själv ser på vilket skydd hon behövt.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

11. Resurser för att bekämpa s.k. hedersrelaterat våld, punkt 13 (mp)

av Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:Ju316 yrkande 5.

Ställningstagande

Att bli utsatt för våld av hela eller delar av sin familj eller släkt är en enorm utsatthet. Det kommer även fortsättningsvis att behövas egna skyddade bostäder för den grupp ungdomar som råkar ut för detta våld. Framst flickor men även pojkar är utsatta för detta våld och behöver stöd. Verksamheten ska på sikt vara en naturlig del av kommunernas övriga stödverksamhet för brottsoffer. Jag anser att det i fortsättningen ska finnas öronmärkta medel för skyddat boende och uppbyggnad av kunnigt stöd för dessa ungdomar.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2006/07:38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor:

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Följdmotioner

2006/07:So6 av Eva Olofsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att arbetet med våldsutsatta kvinnor och deras barn samt män som utövar våld bör bedrivas med utgångspunkt från en könsmaktsanalys.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att frågan om dödsfallsutredningar bör utredas utan fördröjning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att lyfta fram frågan om våld i samkönade relationer i uppdragen till Socialstyrelsen, IMS och länsstyrelserna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Socialstyrelsen bör samverka även med kvinnojourerna i sitt arbete med att ta fram en vägledning till stöd för socialtjänstens personal.

2006/07:So7 av Thomas Nihlén m.fl. (mp):

1. Riksdagen beslutar om ändring i regeringens förslag till lagtext i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen till förmån för den formulering som utredningen föreslog i SOU 2006:65.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att begreppet ”barn som upplevt våld” ur ett barnperspektiv bättre beskriver barns situation när förälder utsätts för våld av närstående än begreppet ”barn som bevittnat våld”.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av att insatser mot våld mot kvinnor delas in i akuta åtgärder, långsiktiga åtgärder och förebyggande åtgärder.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om könsmaktsanalys och klargörande av vad våld mot kvinnor kan utgöras av.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om Uppsalamodellen och behovet av att landsting och kommuners socialtjänst upp arbetar bra samarbetsrutiner.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att exemplifiera akuta insatser med ”skyddat boende i korta eller längre perioder” i stället för ”en natt i skyddat boende”.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att det finns behov av skyddsutredningar även i samband med allvarliga övergrepp mot kvinnor utan dödlig utgång.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om våld i samkönade relationer.

2006/07:So8 av Stefan Wikén m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortsatt statligt stöd till kvinnojoursverksamheten.

2006/07:So9 av Carina Adolfsson Elgestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att särskilt se till de små kommunernas förutsättningar att ekonomiskt klara av de ökade kvalitetsförbättringar som föreslås i proposition 2006/07:38.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:Ju256 av Lars Ohly m.fl. (v):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att länsstyrelsernas verksamhetsuppföljning, återrapporteringskrav och tillsynsansvar över kommunernas arbete på området mäns våld mot kvinnor bör skärpas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör utreda och återkomma med förslag på hur en tillsynsfunktion på länsstyrelserna, med övergripande ansvar på området mäns våld mot kvinnor, kan inrättas.

2006/07:Ju316 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hedersrelaterat våld särskilt bör uppmärksammas och ges resurser att bekämpas.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om kommuners skyldighet att tillgodose alla våldsut-
satta kvinnor med skyddat boende och närhet till kvinnojour.

2006/07:C360 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

11. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till utform-
ning av ett system för kommunal samverkan för att erbjuda våldsut-
satta skyddat boende på annan ort.

2006/07:So238 av Sofia Larsen (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om samverkan mellan kvinnojourer, polis och åklagarvä-
sende och vårdinstitutioner.

2006/07:So262 av Christin Hagberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen
anförs om att lagen bör ändras så att kommunerna ska vara skyldiga att
stötta och erbjuda särskilt boende till kvinnor och barn som utsätts för part-
nervåld eller andra ofrivilliga sexuella våldshandlingar.

2006/07:So267 av Carina Ohlsson (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att regeringen bör verka för att samarbetsprojekt
initieras mellan socialtjänsten och de lokala jourerna för att för-
bättra stödet till kvinnor och deras barn.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att initiativ bör tas av regeringen för att tydliggöra
vikten av samverkan mellan socialtjänsten och frivilligorganisatio-
ner såsom kvinnojourerna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att skrivningarna i socialtjänstlagen bör skärpas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att försöka lösa boendefrågan för de kvinnor som
tvingas fly från sina hem.

2006/07:So332 av Lars Ohly m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att det behövs en skärpning av 5 kap.11 § social-
tjänstlagen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att skyndsamt bereda förslagen i Utredningen om
socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor (SOU 2006:65).

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en kompetenshöjning vad gäller våld i samkönade relationer bland alla de instanser som möter våld i partnerrelationer – polis, sjukvård, socialtjänst och kvinnojourer m.fl.

2006/07:So381 av Annelie Enochson (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjliggöra skyddat boende för kvinnor och barn i hela Sverige.

2006/07:So382 av Lars Ohly m.fl. (v):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av våld mot funktionshindrade kvinnor.

2006/07:So385 av Désirée Pethrus Engström och Rosita Runegrund (båda kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell handlingsplan mot hedersrelaterat våld.

2006/07:So463 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att kvinnojourer bör uppmuntras att ta emot transsexuella kvinnor och höja sin kompetens att bemöta lesbiska som blivit misshandlade av sina partner.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om skyddat boende för HBT-personer.

2006/07:So468 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder mot våld mot kvinnor och barn.

2006/07:So481 av Veronica Palm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en skärpning av kommunernas ansvar gentemot våldsutsatta kvinnor genom förstärkning i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.11 §¹

Socialnämnden bör verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden bör särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Nämnden bör också beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden skall också särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

¹ Senaste lydelse 2006:936.

BILAGA 3

Reservantens lagförslag

Reservation 1 (punkt 1)

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Regeringens förslag

Reservantens förslag

5 kap.

11 §¹

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden skall också särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

Socialnämnden skall vid behov ge stöd och hjälp till den som utsatts för brott samt till dennes anhöriga. Nämnden skall härvid ge stöd och hjälp till kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående. Barn som upplevt våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och socialnämnden skall vid behov ge dem stöd och hjälp.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

¹ Senaste lydelse 2006:936.